

«صمد بهرنگی»

معجزه‌سی نین سرّ لری

آیدین اردبیلی

«صمد» آز یاشادی، آز یاراتدی، آما گوره‌سن تأثیری نه؟ عجباً صمدین اؤز یاشادیغی دنیا و اوندان سونراکی نسل لرین عالمینه باغشلا دیغی تأثیرده آز اولدو؟ قطعیت له یوخ. صمد انسان لارین محبت لرینی قازانماق لا برابر اونلارین ذکالارینادا یول آچیردی. صمد انسان لارا حاضر ایده‌لر و اثریمک یئرینه، اونلاری مستقل دوشونوب، هر نه‌یی اولدوغو کیمی قبول ائتمه‌یه چاغیریردی. اطراف دنیانی تکجه «عادی» اولدوغو اوچون قبول ائدی و اونو ده‌بیشمه‌دهن گله‌جک نسله تاپشیرماق، صمد دنیا گوروش‌ونه ضد ایدی. صمد گنج نسلی ایق لیق و مسئولیته چاغیریردی. بونلاری آما «معجزه» آدلاندیرماق اولماز. چوخلاری بو نجیب نیت‌لرله جاوان لار و اوشاق لار امراجعت ائتمیش لر. صمد بهرنگی معجزه‌سی آما باشقا بیر حکایت دیر.

«معجزه»

ایران کیمی گثری قالمیش اولکه‌لرده گؤزل فکرلر حتی تاریخین لاپ قارانلیق گون‌لرینده آز اولمور. بئله اولکه‌لرین بدبخت‌لی‌یی اوندایر کی بو گؤزل فکرلرین صاحب‌لری ساحر، دیوانه، مرتد و بئله دامغالارلا عزلت اختیار ائتمک مجبوریت‌ینده قالمیش لار. عوض‌ینده رمال لار و طالحه‌باخان لارین بازاری همیشه شیرین اولموش دور. کئچن یوز ایل‌ده ایران و آذربایجان تاریخ‌ینده نجه فکر صاحبی اوزونو بو قایدانین شمولین‌دهن کناردا ساخلایا بیلیمیش دیرلر. بو سیرادان نجه آدی بئله سایماق اولار: ماراغالی حاجی زین‌العابدین، تبریزی میرزا عبدالرحیم‌بی طالب‌اوف، میرزا جلیل محمد قلی‌زاده، میرزا علی‌اکبر صابر تبریزی و صمد بهرنگی. بونلار اؤز فکرلرینی جماعته چاتدیرماق و اونلاری ایل‌لرین آغیر یوخوسوندان آییلتماغا نائل اولماق کیمی چتین ایش‌ده موفق اولموش دورلار. باشقا سؤزله بونلار جماعتی طالحه‌باخان لار و رم‌آتان لارین طلسم‌لریندهن نجات وئرمیش لر.

صمد بهرنگی نین اوشاق لار و جاوان لارین اوره‌ک و بئین‌لرینه یول تاپماسی، اونلاری انسانا حیات بویولازم اولان کتاب اوخوماق و مستقل دوشونمک کیمی عادت‌لره آلیش دیرماسی نی آنجاق «معجزه» آدلاندیرماق اولار. یوخسا ایراندا اوشاق کتابی یازان تک صمد دئیل دی.

معجزه‌نین سرلری

صمد تکجه اوشاق لاری کتاب اوخوماغا چاغیرماقلا کفایت لنمیردی. او هابئله انسان لاری یئنی بیردنیا قورماغا چاغیریردی. صمد سول گوروش صاحبی ایدی. او هامی نی برابر و انسان لاری بیرسیرلرینه مهربان گورمک ایستیردی. صمد چوخ بؤیوک بیر ایده‌ال صاحبی ایدی. بو ایده‌الین دوزگون یا سهو، رئال یا اتوییک اولدوغو اصلا مهم دئیل دیر. اساس بو دیرکی او بؤیوک بیر ایده‌الین عشق‌یندهن آرام و قراری یوخ ایدی. صمد بهرنگی نین آما حیات، یارادیجی لیق و فعالیت یول لارینا باخارکن اونون کیچیک و کنکرت ایش لر گوروب، بؤیوک شعارلار و ادعالردان کنار اولماسینا شاهد اولماق اولار. صمد ساده دیلده اوشاق ناغیل لاری یازیردی، کندلرده معلم لیگ ائدیردی و هر هفته چانتاسی نی کتاب لا دولدوروب دوشوردی یولا. نجه دیرلر او کند سنین، بو کند منیم. صمد پولیس یستیک ایش لریندهده همین بو کند اوشاق لاری نین تعلیم تریبه مسئله لرینی اساس گوتوروردی. همین ایل لرده تهرانین «روشن فکر» لره منسوب اولان قهوه خانالار و بارلاریندا دب تام باشقا ایدی. اوز امان لاردا صمددهن داها «آدلی سانلی» اولان یازیچی لار و آیدین لار اوز برج عاج لاریندان آشاغی هئچ باخماق دا ایسته میردیلر. «آخیر جان» و «مقان» اوشاق لاری نین گله جه یی «دنیا پرولتاریاتی نین اسارت دهن قورتارماسی» کیمی بؤیوک ایش له مقایسه ده چوخ اهمیت سیز گورونوردو. صمد آما بؤیوک آمال لاری نین اولوی لی یینده (مقدس لی یینده) شبهه ائتمه دهن، کنکرت و کیچیک آدیم لاری آغیز دولوسو شعارلاردان کسرلی گوروردو.

بئله لیک له ایده‌ال سیز «چوخ بختیار» لارلا آنجاق ایده‌نین و ایده‌الین حاقیندا آلویلی سؤزلردان ایشان لار آراسیندا او چونجو بیر یول سئچدی: صمد بؤیوک آمال لاری یولوندا کیچیک، کنکرت و منتظم آدیم لارلا حرکت ائتدی. تهران قهوه خانالاری و بارلاری نین «روشن فکر» لری و انقلاب چی لاری آغیز لاریندان قیرمیزی شعارلار پوسکورودولر. صمد آما او زامانین نظری سیاسی مباحثه لرینده، اوزونه شخصیت قازانماق یا ماراق سیز بیر حیات او چون هیجان یارادماق نییتی له اشتراک ائتمیردی.

صمد بوتون ناغیل لاریندا ساده بیر دیل ده اوز آرمان لاریندان سؤز آچیردی و اوخوجولارینی اؤنجه اؤز صمیمی لی یینه سونرا ایسه اؤز حقانیت یینه ایناندیردی. بوتون بونلارین نتیجه سی صمد بهرنگی نین اوچ اون ایل لیگ عرضینده آن تأثیرلی یازیچی سینا چه وریلمه سی اولدو.

صمدین عرصه یه چیخدیغی ایللرین بیزیم گونلره آزی بیر باخیمدان بنزه ری وارایدی: او زامان صمدو دوست لاری بیر ملتی هم آیدین بیر گله جه یه ایناندیرماق ایستیردیلر، هم آیدین صاباح و ورغون لارینی صاباحا دوغرو گئندن کاروانا قوشولماغا چاغیریردی لار. (هم اقنا و هم دعوت)

بوگونده بیزیم آذربایجان حرکتی ده بئله بیر دوروم دا دیر. هم اولدوغوموز وضعیتین غیر نورمال ودؤزولمز اولدوغون باغیرماق ایستیریک، هم انسان لاریمیزی بو عدالت سیزلی یی آرادان قالدیرماغا چاگیریریق. (هم اقنا و هم دعوت)

آذربایجان آیدین لیغی اگر «معجزه» ایله خلاص اولماق او میدیله اؤزونو آلداتماق ایسته میرسه اونداصمد بهرنگی «معجزه» سی نی بیرداها آنالیز ائتمه لی و بو آنالیزده ن گلن درس لری اونودمالی دیر.